

УДК 330.1

О. М. Сохацька, д.е.н., професор,
Тернопільський національний економічний університет,
м. Тернопіль
М. В. Микитюк,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК КРАЇН ЄВРОПИ: ЕКОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Анотація

Досліджуються аспекти екологізації економічного розвитку країн Європи. Зазначається, що недостатньо дослідженими залишаються проблеми систематизації екологічних наслідків економічного розвитку країн Європи, зокрема досвіду державного регулювання усіх процесів. У зв'язку з цим обґрунтовуються сучасні теоретичні концепції розвитку світової економіки. Визначаються економічні наслідки недотримання екологічно безпечного природокористування суб'єктами економіки та вироблення на цій основі рекомендацій для України у цій сфері. За результатами досліджень приймається рішення щодо запровадження методів оцінки впливу економічного розвитку на екосистему та доводиться, що вплив економічного розвитку варто оцінювати у 3-х аспектах.

Ключові слова: екологізація, економічний розвиток, глобалізація, екологічний вимір, зелена економіка, синя економіка, мережева економіка.

А. М. Сохацкая, д.э.н., профессор,
Тернопольский национальный экономический университет,
г. Тернополь
М. В. Микитюк,
Черновицкий торгово-экономический институт КНТЭУ,
г. Черновцы

ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ СТРАН ЕВРОПЫ: ЭКОЛОГИЧЕСКИЙ АСПЕКТ

Аннотация

Исследуются аспекты экологизации экономического развития стран Европы. Отмечается, что недостаточно исследованными остаются проблемы систематизации экологических последствий экономического развития стран Европы, в частности опыта государственного регулирования всех процессов. В связи с этим обосновываются современные теоретические концепции развития мировой экономики. Определяются экономические последствия несоблюдения безопасного природопользования субъектами экономики и выработки на этой основе рекомендаций для Украины в этой сфере. В результате исследований принимается решение о введении методов оценки влияния экономического развития на экосистему и доказывается, что влияние экономического развития следует оценивать в 3-х аспектах.

Ключевые слова: экологизация, экономическое развитие, глобализация, экологическое измерение, зеленая экономика, синяя экономика, сетевая экономика.

Постановка проблеми. Економічна глобалізація, окрім позитивних наслідків, супроводжується підривом локальних екосистем, зникненням багатьох видів рослин і тварин, зміною клімату, що в свою чергу, проявляється у процесах танення льодовиків, ерозії ґрунтів, зникнення лісів. Все більш відчутними стають проблеми, пов'язані з дефіцитом питної води, продовольства, розповсюдженістю епідемій, виникненням внутрішньоетнічних конфліктів або зовнішньополітичною напруженістю.

В цілому ж варто звернути увагу на те, що на сьогодні основним каталізатором загострення екологічних проблем є нераціональна господарська діяльність, що переважно пов'язана із недотриманням підприємствами та домогосподарствами основних екологічних норм ведення бізнесу. В цьому контексті надзвичайно актуальними для країн Європи та України зокрема є дослідження економічних наслідків недотримання раціонального та екологічно безпечного природокористування суб'єктами світової економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Значний внесок в оцінку економічних збитків та розв'язання питань екологізації, бізнес-напрямків зниження техногенного навантаження на природу внесли вітчизняні та зарубіжні вчені: В. А. Голян, Е. В. Гірусов, С. Н. Бобильов, Т. В. Іванова, Л. Г. Мельник, О. О. Несветов, М. О. Кадацький, Е. В. Рюміна, М. Портер та інші. Їх дослідження засновані на теоретичному обґрунтуванні економічної оцінки негативного впливу, заподіяного відходами, утвореними та утворюваними у виробничому процесі. Однак недостатньо дослідженими залишаються проблеми систематизації екологічних наслідків економічного розвитку країн Європи, зокрема досвіду державного регулювання усіх процесів.

Метою статті є обґрунтування сучасних теоретичних концепцій розвитку економіки країн Європи, визначення наслідків недотримання екологічно безпечного природокористування суб'єктами економіки та вироблення на цій основі рекомендацій для України у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Екологічний підхід до оцінки діяльності бізнесу та в цілому економіки країн ґрунтується на ідеї, що сталий розвиток світового господарства має забезпечувати цілісність біологічних і фізичних природних систем, їх життєздатність та глобальну стабільність усієї біосфери. Особливо важливим у цьому контексті є здатність таких систем до самовідновлення та адаптації до змін.

Йдеться про екологічне вимірювання економічної діяльності країн, що дозволить оцінити їхню екологічну політику. Однак поняття «екологічного виміру» є недостатньо дослідженим, різні автори мають свої подекуди відмінні, його трактування. Проте більшість із них схильються до думки

щодо комплексності цього явища. Деякі дослідники при визначенні екологічного виміру економічного розвитку використовують індексний підхід. Так, значна увага при дослідженні цієї дефініції приділяється індексу екологічного виміру; при цьому він визначається як здатність системи захищати навколишнє середовище через інші критерії. Однак чіткого визначення поняття «екологічного виміру» немає. Для його деталізації звернемося до праць дослідників.

В цілому поняття «вимір» трактується як знаходження значення фізичної величини за допомогою спеціальних технічних засобів, а вимірювання – як процес експериментального відшукування цих значень. Точні й вірогідні вимірювання фізичних величин, технологічних параметрів мають велике значення для науки, техніки й управління технологічними та тепловими процесами у промисловості.

Натомість С. І. Дорогунцов вважає вимір операцією, за допомогою якої визначається відношення однієї (вимірюваної величини) до іншої вимірювальної величини, що приймається за одиницю. Число, що виражає таке відношення, називається чисельним значенням вимірюваної величини [5].

В свою чергу, О. Л. Попова трактує вимір як визначення якої-небудь величини чогось. У словнику синонімів Палюги вимір є тотожним до слова параметр. У Вікіпедії параметр трактується як величина, що нею характеризують якусь властивість, стан, розмір або форму об'єкта, робочого тіла, процесу, явища або системи [1].

Отже, вимірювання екологічності економічного розвитку повинно показувати стан забезпечення цілісності біологічних та економічних систем, їх здатність самооновлюватись, адаптовуватись замість знищення та деградування. З усього перерахованого до слова «екологічний» найбільше підходять «процес» або «система». Оскільки екологічний вимір є одним з критеріїв оцінки сталого розвитку економіки, він повинен мати економічне підґрунтя.

Підсумовуючи, вважаємо, що екологічний вимір є комплексною оцінкою впливу економічного розвитку на властивості та стан оточуючого середовища як параметра певної території, процесу або економічної системи, що базується на низці показників. Зокрема, важливою є оцінка збереження екологічної системи (економічний розвиток не повинен відбуватися за рахунок її знищення), екологічного навантаження (залежно від шкідливості окремих видів діяльності) та державного регулювання цих процесів.

Систематизація доробку багатьох дослідників М. А. Мунтяна [6], Б. М. Данилишина [2], С. В. Мочерного [3] та ін. дозволила вважати, що

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

екологічний вимір економічного розвитку країн Європи є кількісною оцінкою екологічної політики у трьох сферах, що передбачають:

- збереження екологічної системи за індикаторами стану повітря, біорізноманіття, землі, якості та кількості води, радіаційної та екологічної небезпек ;

- величину екологічного навантаження за індикаторами викидів в атмосферу, навантаження на екосистему, зокрема водну, утворення та використання відходів;

- якість регіонального екологічного управління через визначення індикаторів участі в екологічних проектах, трансграничного екологічного тиску.

Загалом, узагальнюючи, потрібно зауважити, що нераціональна господарська діяльність щодо природного середовища виявляється об'єктивно у трьох взаємозв'язаних формах: забруднення навколишнього природного середовища, вичерпання природних ресурсів і руйнування природного середовища. Так, серед промислових підприємств найбільш «забрудненими» вважаються металургійні комбінати та підприємства енергетики.

Для врегулювання питання екологічного впливу в економіці з тенденцією до збитку надзвичайно актуальною є проблема гармонізації дії економічних і екологічних факторів. Розв'язати дану проблему можна завдяки поєднанню чотирьох різних напрямків, що відображені на рис. 1.

Рис. 1. Напрямки гармонізації економічного та екологічного розвитку*

*Джерело: розроблено автором

Так, на даному етапі розвитку суспільство в цілому повинно адекватно розуміти, що нехтування екологічними проблемами, недостатнє фінансування їх вирішення, неправильний вибір форми господарювання супроводжується катастрофічними наслідками для навколишнього середовища, значними економічними збитками. Достатньо згадати відомі приклади екологічних катастроф, наслідки яких людство не може подолати й досі.

Найбільш загрозованих розмірів в Європі набуло забруднення атмосфери, пов'язане з підвищеним вмістом діоксиду вуглецю, діоксиду сірки, оксидів азоту, різних аерозолів. Щорічні викиди діоксиду вуглецю (CO_2) в кінці 2005-2010-х рр. в Європі становили 6-6,5 млрд. т. Як і слід було очікувати, основна їх частина припадала на країни з розвинутою тепловою електроенергетикою. При цьому у п'ятірку країн-«лідерів» входять: Німеччина (860 млн. т), Великобританія (560 млн.), Італія (410 млн.), Франція і Польща (по 360 млн. т). Викиди вуглецю з розрахунку на одного жителя в більшості країн регіону досягали 5-10 т на рік.

Забруднення атмосфери діоксидом сірки (SO_2) й оксидами азоту (NO) в кількісному відношенні було і залишається значно меншим: викиди SO_2 складають приблизно 20 млн., а NO – 15 млн. т на рік. Однак поширення викидів діоксиду сірки (ТЕС, іншими промисловими підприємствами, об'єктами комунально-побутового господарства) і оксидів азоту (головним чином автотранспортом) також велике. Основними винуватцями викидів SO_2 у регіоні є Німеччина, Великобританія, Польща, Чехія, Іспанія, Італія. А за питомими показниками його емісії (з розрахунку на 1 км²) у західній частині Європи особливо виділяються Німеччина, Великобританія й Італія, а в центрально-східній її частині – Польща, Чехія, Угорщина, Румунія і Болгарія. Що ж до емісії оксидів азоту, то в західній частині регіону вони найбільші у Німеччині, Великобританії, Італії та Франції, а в центрально-східній частині – в Польщі і Чехії.

Негативні наслідки емісії сполук сірки та азоту виражаються насамперед у виникненні таких негативних явищ, як смог і кислотні опади. Зимовий смог, який називають також чорним смогом, відомий у Європі давно. Він часто траплявся в Лондоні, Бірмінгемі, Дубліні, Белфасті, Берліні, Штутгарті, Лейпцігу, Римі, Мілані, Празі, Лодзі, Любляні, Софії [1]. Фотохімічний смог, який називають також білим смогом, викликається високою концентрацією озону і виникає зазвичай в літній час. Він також характерний для багатьох європейських міст, особливо приморських (Барселона, Афіни).

Важливою проблемою на шляху втілення концепції сталого розвитку є формування системи вимірювання для кількісного та якісного оцінювання

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

цього дуже складного процесу. Головними вимогами до зазначеної системи є її інформаційна повнота та адекватність представлення взаємопов'язаної тріади складових сталого розвитку. В цьому напрямку зараз працюють як відомі міжнародні організації, так і численні наукові колективи, але її однозначного узгодження поки що не досягнуто.

Нагадаємо, що обсяги економіки різних країн з урахуванням реальної купівельної спроможності валют визначає показник ВВП, скоригований з урахуванням зміни рівня цін. За даним показником також вираховується рівень ВВП на душу населення.

В Україні в 2016 р. рівень безробіття менший, ніж в Італії, Туреччині, Франції та Греції. Торгівельний баланс країни негативний, тобто обсяг експорту є меншим за обсяги імпорту. Слід зазначити, що з усіх країн Україна єдина, чисельність населення якої стрімко скорочується впродовж останніх 10 років.

Звичайно, що маючи високі доходи, а також належне фінансування соціальних та екологічних програм, громадяни європейських країн мають й інший рівень свідомості щодо того, щоб підтримувати у належному рівні навколишнє середовище. Також це забезпечується шляхом встановлення штрафних санкцій за порушення екологічних норм, у тому числі ведення бізнесу.

Як правило, при прискоренні економічного розвитку відбувається розширення промислових потужностей, що в свою чергу призводить до позитивного соціального ефекту у вигляді створення додаткових робочих місць, покращення якості життя, з іншого боку – до погіршення екологічних показників, стану довкілля.

Водночас системне узгодження та збалансування усіх складових є надзвичайно важливим і непростим завданням, адже зв'язок соціальної та екологічної сфер призводить до необхідності збереження ідентичних прав нинішніх і наступних поколінь щодо використання природних ресурсів. Взаємодія соціальної та економічної складових вимагає досягнення справедливості при розподілі матеріальних благ між людьми й надання цілеспрямованої допомоги бідним прошаркам суспільства. Отже, взаємозв'язок природоохоронної та економічної складових потребує вартісної оцінки техногенних впливів на довкілля. Вирішення цих завдань – найголовніший виклик сьогодення для національних урядів, авторитетних міжнародних організацій тощо.

З огляду на проблему становлення моделі сталого розвитку доцільно зауважити, що без рівномірного і грамотного розподілу ресурсів і можливостей між всіма членами людського суспільства стабільний економічний розвиток неможливий [6]. Досягнення гідного життя і

благополуччя для всіх громадян світу має стати основним завданням діяльності світового співтовариства. Для стабільного розвитку насамперед необхідним є створення більш рівноправного суспільства на всіх без винятку рівнях ринкової організації. Певний гарантований мінімальний рівень життя повинен бути невід'ємним правом будь-якого громадянина.

Крім того, в межах розгляду соціальної складової концепції сталого економічного розвитку основною ідеєю є дотримання прав майбутніх поколінь. Природні ресурси Землі є загальною спадщиною людства, як для сучасників, так і майбутніх поколінь. Для стабільного розвитку вичерпання цього фонду має бути якомога меншим, але водночас його необхідно постійно відновлювати та нарощувати ресурси.

Нагальним завданням також є проблема економічної безпеки на планеті. Як уже зазначалося, одним з напрямків її розв'язання може бути концепція сталого розвитку суспільства, ідея якої була започаткована в діяльності ООН [7]. Зокрема, у 1992 році Генеральна Асамблея ООН заснувала Комісію зі сталого розвитку, за підсумками роботи якої згодом були прийняті важливі рішення.

На 11-й сесії ООН у м. Нью-Йорк (2003 р.) було затверджено тематичну програму заходів для забезпечення сталого розвитку на період до 2017 р. Відповідно до принципів сталого розвитку, обговорюваного на Конференції ООН щодо довкілля, вдосконалення подальших міжнародних форм співпраці має бути передбачена реалізація низки заходів щодо збереження життя і здоров'я людини, розв'язання демографічних проблем, боротьби зі злочинністю, викорінювання бідності, зміни структури споживання і зменшення диференціації в прибутках населення. Обов'язковими в концепції стійкого розвитку є індикатори, розроблені Комісією ООН зі сталого розвитку економічного національного і світового господарства. З одного боку, вони відображають соціальні, економічні і екологічні параметри у єдиному комплексі, а з іншого – їх динаміка розглядається через зміну станів, що мають визначену сталість і здатність до змін.

Сьогодні для існування людства потрібні велика кількість ресурсів, що виходить за межі можливостей нашої планети. В останню чверть століття спостерігалось зростання світового ВВП в 4 рази. Однак економічне зростання досягається головним чином за рахунок витрати природних ресурсів. Якщо вимоги людства до природних ресурсів й далі продовжать зростати в такому темпі, як зараз, то в 2030 році для підтримки життя людства знадобиться еквівалент двох нинішніх планет, в 2050 році – 2,8 планети.

У сучасних умовах все більш очевидним є те, що екологічна політика потребує обґрунтованої економічної політики (рис. 2). Втілення моделі

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

«зеленої» економіки передбачає зростання ролі держави і міждержавних органів в економічному регулюванні, створенні умов для розвитку бізнесу на основі нових міжнародних екологічних стандартів та технологій більш чистого виробництва, екологізації індустріальних галузей господарства.

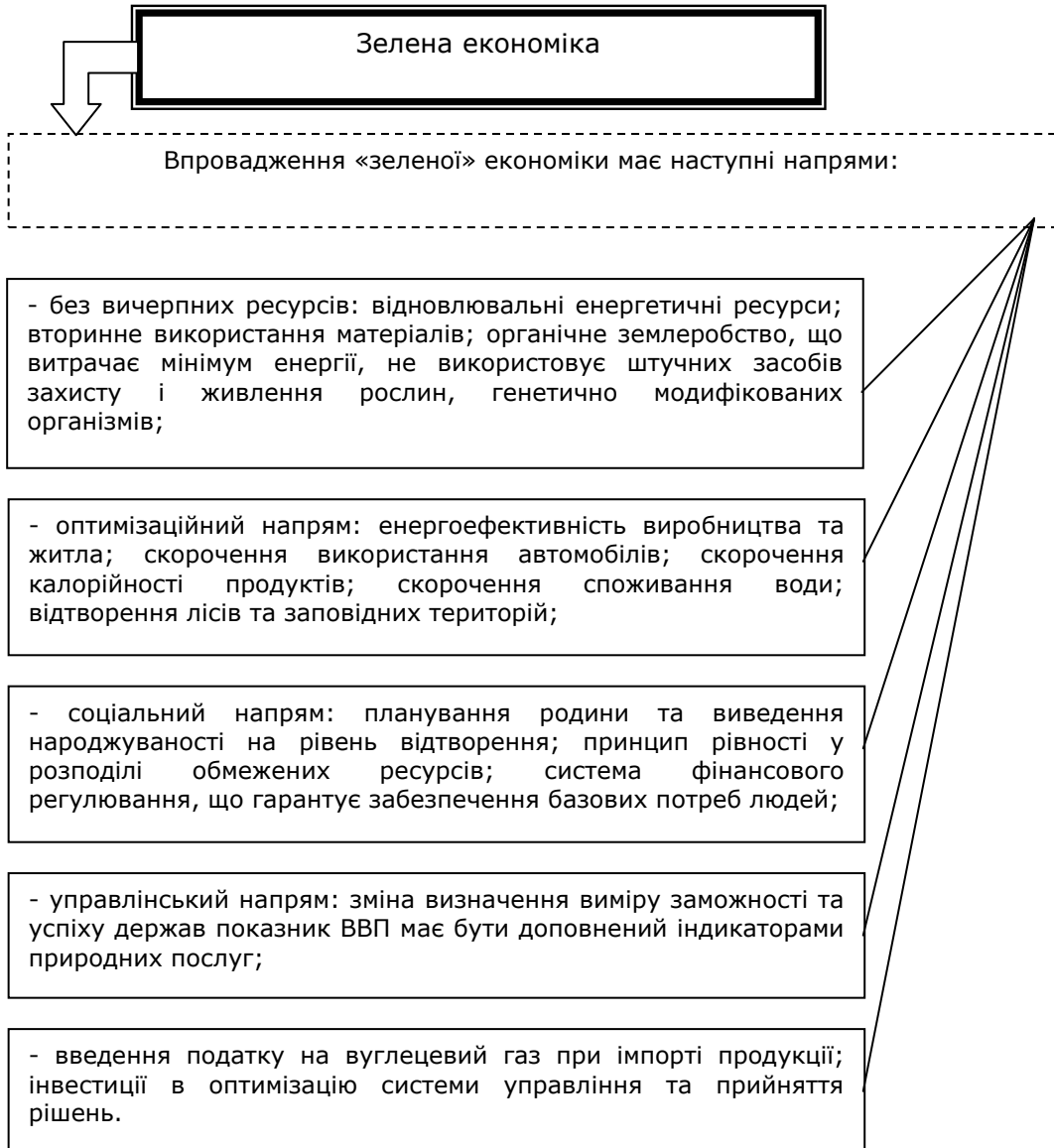

Рис. 2. Основні напрями становлення зеленої економіки

*Джерело: адаптовано автором.

У сучасних умовах європейські країни використовують різні інструменти «зеленої економіки» щодо впровадження своєї національної політики та

стратегії розвитку. Так, у Німеччині на майбутнє передбачають збільшення потоку інвестицій в чотири рази до модернізації екологічних технологій. Передбачається, що до 2030 року на них буде припадати 16% продукції, що випускається, збільшення робочих місць у цій сфері.

Аналіз європейського розвитку свідчить про тісний взаємозв'язок між процесами демократизації та економічного зростання: не може бути стабільної демократії в країнах з низьким рівнем економічного розвитку та навпаки. В сучасному періоді Європа була і залишається одним із провідних центрів світової економіки. Її сумарний ВВП становить майже 30% світового. Вона утримує лідерство у світовій торгівлі за обсягами золотовалютних запасів та іноземних інвестицій.

У своїх працях, які базуються на дослідженнях, науковець Гюнтер Пауль, член Римського клубу, разом із іншими дослідниками запропонував вживати вислів «синя економіка» та ввести 100 інновацій [5].

«Синя економіка» – це книга про задоволення основних потреб кожного з нас за рахунок використання того, що ми маємо (рис. 3).

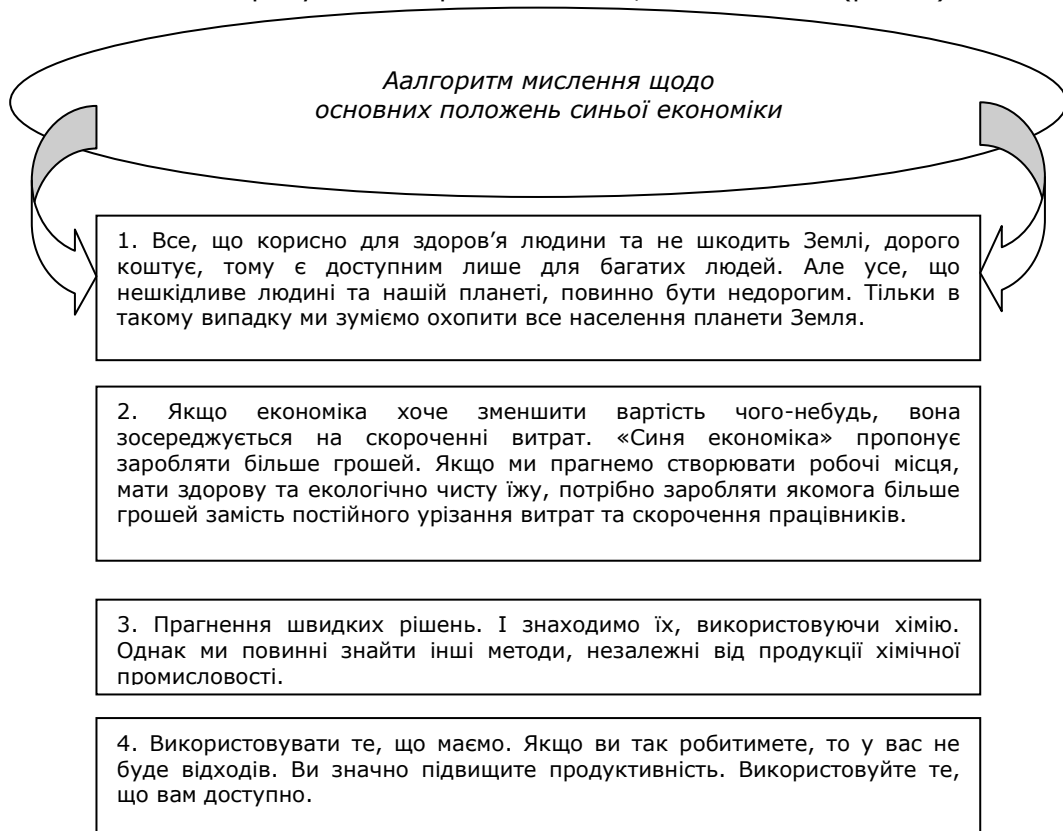

Рис. 3. Основні складові алгоритму «синьої економіки»

*Джерело: адаптовано автором.

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Використання принципів «синьої економіки» дає можливість покрокового використання ресурсів та енергії в процесі функціонування екосистем. Розглянувши сучасні складові життя людства, звернули увагу на те, що необхідно враховувати логічну послідовність пропорційності природних систем. «Синя економіка» ширша, ніж «зелена», оскільки вона передбачає розвиток природних ресурсів, передбачає створення інноваційних виробничих проектів, які забезпечуватимуть людей робочими місцями, новими продуктами та сприятимуть соціальній рівності.

За останній період часу створення мережевої економіки поширилось досить швидко. З упровадженням нових інформаційних технологій в економіці та застосуванням Інтернету з'явилося поняття глобальної економіки. Глобальна економіка – це спосіб ведення світового господарства, що ґрунтується на підпорядкуванні внутрішніх та міжнародних господарських процесів одним законом. Коли мережеві організації починають домінувати у спільному економічному середовищі, то вважають, що на цьому ринку у цій країні сформувалася мережева економіка. Поняття мережевої економіки виникло в умовах використання різних інформаційних мереж. За рівнем інтеграції мережі класифікуються на:

- корпоративні мережі (інтранет);
- мережі ділового партнерства (ексронет);
- глобальні мережі (Інтернет).

Так, кожен рівень інтеграції передбачає обмеження доступу в свій інформаційний простір. З урахуванням використання інформаційних технологій та даних Інтернету можна сказати, що мережева економіка складається з традиційної економіки та інформаційних ресурсів.

У доповіді Європейської Комісії вказано, що метою «мережевої економіки» є визначення середовища, в якому будь-яка компанія або індивід, що знаходиться в різних точках економічної системи, можуть контактувати легко із мінімальними витратами з будь-якою іншою компанією або індивідом спільної роботи для торгівлі, для обміну ідеями і ноу-хау або просто для задоволення [3]. Мережева економіка може жити лише в середовищі мережі Інтернет. Вона стає базисом для електронного бізнесу, основною складовою якого є електронна комерція, яка не може існувати поза мережею.

У країнах, що входять в Європейську комісію, діють національні програми розвитку різних елементів мережевої економіки. Мережеву економіку можна вважати статистично зареєстрованим фактом. При цьому чітко простежуються процеси, які посилюють її вплив на світове економічне господарство. П'ять факторів у сучасній картині світового соціально-економічного розвитку зміцнюють позиції мережевої економіки.

Мережева національна економіка стає потужним двигуном соціально-економічного зростання та й механізмом національної безпеки перед загрозою тотального корпоративного глобалізму. В основі мережевої економіки лежать мережеві організації, завдяки яким суб'єкти можуть вільно спілкуватися і співпрацювати по Інтернету.

Щорічний Всесвітній економічний форум в Давосі, в рамках якого було проведено низку панельних дискусій, присвячених охороні довкілля, енергетиці та сталому розвитку, також приділив увагу проблемам четвертої промислової революції. Форум 2016 року проводився за темою: «Оволодіння четвертою промисловою революцією». Приходу четвертої промислової революції сприяли нові технології штучного інтелекту, робототехніка, інтернет-речі, автономні транспортні засоби, 3-D друк, блокчейн, біотехнології тощо.

Метою Паризького саміту ООН (30.11-12.12.2016) було укладення першого в історії глобальної та обов'язкової до виконання угоди зі скорочення викидів парникових газів. У конференції брали участь представники 190 держав. Усі країни, що брали участь в кліматичному саміті ООН у Парижі, підписали угоду, зобов'язавшись знизити викиди вуглекислого газу та не дати атмосфері потеплішати більше, ніж на два градуси. Документ передбачає виділення до 2020 року країнам, що розвиваються, \$100 млрд. на боротьбу зі шкідливими викидами в атмосферу.

Кардинальним моментом є необхідність для багатих суспільств збалансувати рівень своїх прибутків, життя та запитів із можливостями екосистем своїх країн та регіонів. Очевидно, що якість навколишнього середовища є важливим споживчим благом, тому екологічні блага можуть і повинні зіставлятися з економічними. Йдеться, по суті, про розробку механізму забезпечення конституційного права громадян на здорове і сприятливе навколишнє середовище. Слід зазначити, що необхідність охорони навколишнього середовища та забезпечення сталого розвитку призводить до створення нових видів економічної активності, сприяє створенню робочих місць.

Висновки. За результатами проведення систематичних та практичних досліджень аспектів екологізації економічного розвитку зазначимо наступне:

- проблеми екологізації економічного розвитку вийшли на світовий рівень, вирішенням їх займається ООН, міждержавні та міжнародні організації, національні уряди та суб'єкти економіки, зокрема у країнах Європи;
- в результаті спільних зусиль приймаються рішення щодо запровадження методів оцінки впливу економічного розвитку на екосистему;
- вплив економічного розвитку варто оцінювати у 3-х аспектах: екологічному, економічному, соціальному;

ЕКОНОМІКА ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ ТА ОХОРОНА НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

- Україна в контексті підписання угоди про Асоціацію з ЄС взяла на себе зобов'язання щодо дотримання економічних норм ведення бізнесу. Однак для цього їй необхідно залучати інвестиційні ресурси, перш за все власні та використані нові технології для зменшення негативного впливу від існуючих підприємств та діяльності людей, зокрема найгострішою проблемою на сьогодні є переробка та утилізація відходів;

- ще одним із шляхів зменшення екологічного навантаження на природу є переорієнтація інвестицій на інноваційну сферу, зокрема ту, що входить до четвертої промислової революції.

Список використаних джерел:

1. Гражевська Н. І. Трансформація економічних систем в умовах глобалізації: автореф. дис. д-ра екон. наук: 08.00.01 / Н. І. Гражевська; Київ. нац. ун-т. ім. Т. Шевченка. – К., 2009. – 39 с.
2. Данилишин Б. М. Економіка природокористування / Б. М. Данилишин, М. А. Хвесик, В. А. Голян. – К.: Кондор, 2010. – 465 с.
3. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 1/ За ред. С. В. Мочерного. – Львів: Світ, 2005. – 616 с.
4. Економічний енциклопедичний словник: У 2 т. Т. 2 / За ред. С. В. Мочерного. – Львів: Світ, 2006. – 568 с.
5. Кисельов М. М. Концептуальні виміри екологічної свідомості: монографія / М. М. Кисельов, В. Л. Деркач та ін. – К.: Парапан, 2003. – С. 185-186.
6. Мунтян М. А. Глобализация и устойчивое развитие / М. А. Мунтян, А. Д. Урсул. – М., 2008. – 139 с.
7. Програма дій «Порядок денний на 21 століття» / Переклад з англійської; ВГО «Україна. Порядок денний на 21 століття». – К.: Інтелсфера, 2000. – 360 с.

Olena Sokhatska, Doctor of Economics, Professor,
Ternopil National Economic University,
Ternopil

Mariana Mykytiuk,
Chernivtsi Institute of Trade and Economics of KNUTE,
Chernivtsi

ECOLOGIZATION OF EUROPE ECONOMIC DEVELOPMENT: ECOLOGICAL ASPECT

Summary

Aspects of European ecological economic development are studied. It is noted that problems remain insufficiently studied systematize environmental consequences of economic development in Europe, including the experience of state regulation of all processes. In this regard, modern theoretical concepts of the global economy are justified. Economic consequences of failure of environmentally safe economic units are outlined. Guidelines for Ukraine development in this field are formulated. As a result of research the decision on the introduction of methods for assessing the impact of economic development on the ecosystem is made. The impact of economic development should be assessed taking into consideration 3 aspects.

Keywords: ecologization, economic development, globalization, environmental dimension, green economy, blue economy, network economy.

References:

1. Hrazhevska, N.I. (2009). *Transformation of economic systems in the conditions of globalization*. Abstract to PhD dissertation, Kiev. University. them. Taras Shevchenko. Kyiv, 39 p. (in Ukr.).
2. Danylyshyn, B.M., Hvesyk, M.A., Golyan, V.A. (2010). *Ekonomika pryrodokorystuvannia* [Environmental Economics]. Condor, Kyiv, 465 p. (in Ukr.).
3. *Ekonomichnyj entsyklopedychnyj slovnyk* [Economic encyclopedic dictionary] (2005). Ed. S.V. Mocherny, World, Lviv, vol. 1, 616 p. (in Ukr.).
4. *Ekonomichnyj entsyklopedychnyj slovnyk* [Economic encyclopedic dictionary] (2006). Ed. S.V. Mocherny, World, Lviv, vol. 2, 568 p. (in Ukr.).
5. Kiselev, M.N., Derkach, V.L. et al. (2003). *Kontseptual'ni vymiry ekolohichnoi svidomosti* [Conceptual dimensions of environmental awareness]. Parapan, Kyiv, pp. 185-186 (in Ukr.).
6. Muntyan, M.A., Ursul, A.D. (2008). *Globalizacija i ustojchivoje razvitie* [Globalization and sustainable development]. Moscow, 139 p. (in Russ.).
7. Action Programme "Agenda 21" (2000). Translated from English; NGO "Ukraine. Agenda 21 ". Intelsfera, Kyiv, 360 p. (in Ukr.).

УДК 330.341.1+504.062

Т. Л. Шкабара, к.б.н., доцент,
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ,
м. Чернівці

**ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОЛОГІЧНО ОРІЄНТОВАНОГО
ТОВАРНОГО ВИРОБНИЦТВА В УКРАЇНІ**

Анотація

У статті актуалізується сучасна ринкова потреба в екологізації сфери товарного виробництва України, формуванні нових підходів до розуміння екологічної доцільності промислового та аграрного виробництва. Аналізується сучасний стан економічних та екологічних взаємодій в системі товарного виробництва, рівень їх взаємоузгодження з чинними нормативно-технічними параметрами проведення відповідних виробничих процесів. Розглядаються окремі екологічні параметри, що відображають рівень екологізації вітчизняного товаровиробництва – ступінь екологічного навантаження на основні сфери навколишнього природного середовища, впровадження маловідходних та безвідходних виробництв, рівень відновлення природних ресурсів. Пропонуються авторські підходи до концептуального оцінювання екологічних специфікацій товарного виробництва, що включають цільові екологічні потреби в окремих видах природних ресурсів, технологічні виробничі процеси у взаємодії з екосередовищем та сукупні екологічні наслідки. Визначаються перспективи еколого-економічного збалансування ресурсозабезпечення, ресурсовикористання, ресурсовідтворення. Пропонуються напрями поєднання екологічних та підприємницьких домінант у формі виробництва екологічно чистої продукції, розкриваються ринкові переваги впровадження відповідних екотехнологій.

Ключові слова: ринкове середовище, природно-ресурсний потенціал, еколого-економічні взаємодії, економічна та екологічна доцільність виробництва, державне управління, технічне регулювання, екологічні ризики, екологічний моніторинг, екологічні пріоритети, екологізація виробництва, раціональне природокористування.